

טלי תמיר

"איש זה, שחזר לביתו", כתב רוברט מוסיל על האיש בלא תכונות¹ "התקשה להיזכר בתקופה מתקופות חייו שלא היתה חדורה רצון עז להיעשות אדם גדול... בקשה זו היתה טבועה כנראה באולריך מיום היוולדו. אמת, משאלה כזו עשויה להיות סימון ליוהרה ולטפשות... עם זאת אמת היא כי זו משאלה נאה וראויה, שבלעדיה מן הסתם לא היו קיימים בעולם הרבה אישים גדולים." הדמות החוזרת ומופיעה בציוריו של נדב ויסמן גם היא מעין גיבור-בלא תכונות המטמיע את כל עצמיותו בניסיון לקדם עצמו שלב אחד למעלה ולהשיג גדולה. ראשה של הדמות הגברית הזו נפוח מרוב שאיפות-טיפוס וגופה הקטן יחסית נע קדימה וכלפי מעלה. תוי פניה של הדמות, שערה הדליל ונסוג-משהו, כריסה הרפויה ותנועותיה המאומצות מסגירים דמות גבר חיוור במיטב שנותיו, המנפח את לחייו ומפריח בלוני-מסטיק ורודים, תוך כדי פילוס דרכו. רגליו ניצבות על ראשה של דמות אחרת, דומה לו בדיוק, ועל כתפיו-שלו, מטפס כפיל נוסף. מלאכת הטיפוס הופכת למעין דהירה שבה שערות ראשו של התחתון בסולם משמשות כמושכות לזה שמעליו, וכך הלאה, והפירמידה האנושית הזו מקבילה בגובהה לסוס-אריך-רגליים המסומן בתווית מספר 28. "בעוברו מחיל-הפרשים לטכניקה, אולריך רק החליף את הסוס". - תאר מוסיל את נסיונותיו של גיבורו לצוד לעצמו גדולה- "לסוס החדש היו אברים של פלדה והוא רץ במהירות גדולה פי עשרה. אפילו היום, ברצונם לפאר מישהו, אין אומרים כי הוא יושב על בניין רב-קומתי אלא "הוא על הסוס"². הגיבור המשוכפל של ויסמן, לא רק "יושב על הסוס" ומשתתף במירוץ אלא גם אוהז ברובה או באקדח, אותו הוא מכוון באופן קבוע היישר לפנים כלפי מטרה בלתי-מזוהה. גם נשים עירומות צועדות בתהלוכה המוזרה הזו, שנעה כל הזמן קדימה, שדיהן מחודדות, רגליהן דקיקות והן חמושות בארנק התלוי על זרוען. כל מין וכלי-נשקו, צועדות הדמויות הללו בתוך זירה קרקסית ורודה או טורקיזית, שיש בה גם כלבים, כדורים ולוליינים. אך ככל שמרבים להתבונן בהם הופכים הציורים הללו מאירוע צבעוני-קריקטורי לאלגוריה מלנכולית על מצבו של האדם: ברגע לא ידוע נדמה שהאמביציה עצמה נורתה, הלחיים המתנפחות התרוקנו מאויר, בועת המסטיק התפוצצה (כמו בועות הסבון בציורי הואניטס) והקורבן נותר ירוי ונטוש. נדב ויסמן מציע ציור בעל יסודות נאראטיביים-אלגוריים הנוטה לגרוטסקי יותר מאשר לקומי. גם סדרת הציורים השניה, הקרויה בשם הספרותי "ביתה של המאהבת" מתבססת על יסודות אלו המבקשים, הפעם, להמשיל משל על גורל המאהבת באמצעות החלל שבו נרקמה. בניגוד למצעד האמביציה המתנהל בצפיפות וברעש, ביתה של המאהבת מתגלה כריק מתושביו, ומה שנותר – בקרעי זיכרון, בפרספקטיבה עקמומית, שרויים בדממה כתומה – הם נברשת הקריסטל המנצנצת וכמה צעצועים על הרצפה. החיבור בין עולם ילדותי-צעצועי לבין תודעה בוגרת המכירה בפער בין המאהבת לבין מימושה מעניק לריקנות הביתית הזו את כוחה האלגורי והרגשי.

2 שם, פרק 10, : הנסיון השני – ניצנים למוסר של האיש בלא תכונות, עמ' 44.